

STANOWISKO

XVII Kongresu Gmin Wiejskich

z dnia 20 października 2017 r.

w sprawie: oświaty

Wiedza i umiejętności naszych mieszkańców są jedną z podstaw rozwoju gmin i ich sukcesu społeczno-gospodarczego. Dlatego sprawy oświaty są dla Związku Gmin Wiejskich RP i jego gmin członkowskich priorytetem. Wielokrotnie w minionych latach zabiegaliśmy o takie działania parlamentu i rządu, by prawo oświatowe i system finansowania zadań oświatowych prowadzonych przez samorządy odpowiadały rzeczywistym wyzwaniom.

Rok szkolny 2017/2018 oraz budżety lat 2017 i 2018 przynoszą w tej dziedzinie zupełnie nowe okoliczności. Nowy ustrój szkolny, wprowadzony ustawą prawo oświatowe uruchomił proces przekształcania sieci szkolnej na terenie całego kraju.

Gminy wiejskie, tak jak niemal wszystkie samorządy w kraju, wykonały czynności przewidziane nowym prawem oświatowym. Uczyniły wszystko, by pierwszy dzwonek nowego roku szkolnego oznaczał dla dzieci i młodzieży podjęcie nauki w spokoju i porządku. Pomimo występujących w niektórych województwach problemach w relacjach samorząd – kurator oświaty w sprawie sieci szkolnej (wg posiadanych przez Związek informacji dotyczyło to kilku procent gmin wiejskich), udało się rok szkolny rozpocząć bez większych perturbacji.

Powinniśmy sobie jednak wszyscy zdawać sprawę, że dopiero rozpoczęliśmy wprowadzanie nowego ustroju szkolnego. Wiele obecnych rozwiązań ma charakter tymczasowy.

Wiadomo, że znaczna liczba budynków gimnazjalnych, w tym te niedawno zbudowane, nie będzie potrzebnych w nowym systemie oświaty. Z kolei wiele szkół podstawowych, dotychczas 6–klasowych, nie jest przystosowana do potrzeb szkoły 8 – klasowej. Czeką nas więc kolejny oświatowy proces adaptacyjno-inwestycyjny, którego rozmiary określać będą kolejne lata wdrażania nowego ustroju szkolnego.

Sprawą najpilniejszą, sygnalizowaną przez nauczycieli i dyrekcje szkół - jest potrzeba tworzenia pracowni przedmiotowych. To zadanie w tym kształcie nowe. Muszą znaleźć się na nie stosowne środki finansowe w budżecie państwa.

Należy pamiętać, że dziewięć procent gmin wiejskich spłaca jeszcze kredyty zaciągnięte na budowę budynków gimnazjalnych. Część z nich nie będzie przydatna w nowej sieci szkolnej. Konieczne będzie takie wsparcie samorządów, szczególnie gmin z obszarami wiejskimi, w sfinansowaniu skutków zwolnień nauczycieli. Proces ten dopiero się zaczyna i choć wiadomo, że będzie miał przebieg bardzo szczegółowy (zatrudnienie będzie obecnie wzrastać, ale zwolnień będzie także wiele w latach 2018/2019) to jego skutki finansowe będą dla gmin z obszarami wiejskimi bardzo poważne. Pamiętać trzeba, że w budżetach tego rodzaju gmin wydatki oświatowe stanowią często ponad 50% ich budżetów. Stąd wszelkie dodatkowe zadania drastycznie komplikują sytuację tych gmin.

Finansowanie zadań oświatowych prowadzonych przez samorządy to historia nieustannych negocjacji pomiędzy różnymi kategoriami samorządów oraz między stroną samorządową i rządową.

Jest oczywiste, że system finansowania musi być skorelowany z całym systemem oświaty, musi zapewnić prowadzenie zadań wynikających z prawa oświatowego oraz uwzględniać dziesiątki uwarunkowań, z których większość co do zasady musi być skatalogowana i wyceniona.

Zmiana ustroju szkolnego winna uruchomić zmianę finansowania pod jednym wszakże warunkiem: oba procesy będą przygotowane bez przesadnego pośpiechu. Tego warunku nie spełnia obecnie wprowadzane prawo oświatowe i projekt ustawy o finansowaniu zadań oświatowych. Dobrze się więc stało, że nowe zasady finansowania nie będą wprowadzane już teraz, od 1 stycznia 2018 roku.

Nie znaczy to jednak, że należy zachować system finansowania obecnie obowiązujący. Przeciwnie, nowy ustrój szkolny uruchamia diametralne zmiany w organizacji sieci szkolnej. System obecny niebawem stanie się zupełnie nieprzydatny.

Proponowany kierunek zmian, zmierzający ku zapewnieniu stałej kwoty na prowadzenie oddziału, uzupełnionej tylko kwotą subwencji na ucznia do tego oddziału uczęszczającego, będzie jedynym sposobem na utrzymanie szkół w gminach z obszarami wiejskimi w czasach niżu demograficznego. Potrzebny jest jednak także wielki racjonalny wysiłek kuratorów oświaty i samorządowców, by w sytuacjach nie zagrażających jakości nauczania rezygnować ze szkół, które nie są w stanie pozyskać uczniów, których istnienie nie jest ze względów dydaktycznych, społecznych i ekonomicznych konieczne.

Z zadowoleniem odnotowujemy jednak włączenie do projektu ustawy o finansowaniu zadań oświatowych nowelizację przepisów pochodzących z Karty Nauczyciela, szczególnie w zakresie zasad awansu zawodowego nauczycieli i udzielania urlopów dla podratowania zdrowia. Dobrym materiałem dla dalszych prac nad tym zagadnieniem jest naszym zdaniem dotychczasowy dorobek samorządowy, rządowy i związkowy, który zapisany został niegdyś w samorządowym projekcie nowelizacji Karty Nauczyciela.

Najważniejsze problemy sygnalizowane obecnie przez gminy wiejskie w zakresie prowadzenia zadań oświatowych, to:

- potrzeba objęcia subwencją dzieci 3-5 letnich ,
- zwiększenie maksymalnej liczebności oddziałów przedszkolnych z 25 do 28 dzieci,
- uwzględnienie w subwencji zwiększonych kosztów prowadzenia szkół w wyniku zmianowości w szkołach podstawowych,
- likwidacja dodatków socjalnych lub ich ograniczenie wyłącznie do gmin cierpiących na deficyt kadr,
- ograniczenie awansu zawodowego nauczycielskiego wyłącznie do grupy nauczycieli „tablicowych”,
- likwidacja art.30 a Karty Nauczyciela i wynikającego zeń obowiązku wypłacania dodatków wyrównawczych ,
- podwyższenia pensum nauczycielskiego,
- w dotacjach dla niepublicznych szkół i przedszkoli (w których przyjmuje się za podstawę dotowania kwoty dotacji w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na ucznia w części oświatowej subwencji ogólnej dla gminy) kwoty subwencyjne powinny uwzględniać wyłącznie standard A subwencji. Nie powinny natomiast uwzględniać wskaźnika korygującego D_i , który obrazuje strukturę zatrudnienia nauczycieli na poziomie gminy dotującej, a jego sposób obliczania ustalony został w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 grudnia 2016r w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2017 (Dz. U. z 2016r, poz. 2298) chyba, że szkoły i przedszkola niepubliczne zostaną zobligowane przepisami prawa do zatrudnienia kadry pedagogicznej na podstawie ustawy Karta Nauczyciela,
- dofinansowanie z budżetu państwa remontów i inwestycji związanych z wdrażaniem nowego ustroju szkolnego.

Przewodniczący
Związku Gmin Wiejskich RP
/-/ Marek Olszewski